

Mojca Ravnik in Michele Trentini.
Foto: Žiga Gorišek, GIAM ZRC SAZU, 7. 3. 2018.

Sarah Lunaček ob zaključnem nagovoru občinstva.
Foto: Žiga Gorišek, GIAM ZRC SAZU, 7. 3. 2018.

ŽIVETI V GORSKEM SVETU

Dnevi etnografskega filma 2018, Dvorana zemljepisnega muzeja, GIAM ZRC SAZU, Ljubljana,
6.–7. 3. 2018

Letošnji festival Dnevi etnografskega filma (DEF) je bil zastavljen kot pregled aktualne regijske produkcije etnografskih filmov na temo življenja v gorskem svetu. Teme, povezane z gorskimi območji, kot so transhumantno pašništvo, gorski turizem, pridelovanje hrane, predelava mlečnih izdelkov, posebne navade in načini življenja, povezani z vpetostjo v gorsko krajino, so namreč zaznamovale številne raziskave kot tudi filme iz slovenske in severozahodne italijanske regije. Na festival DEF se redno prijavljajo filmi s podobno tematiko, a je bil tudi za letošnji program narejen ožji izbor, tako je bilo lahko več časa namenjenega pogovoru z ustvarjalci filmov, ki so imeli možnost spregovoriti tako o samem procesu snemanja kot tudi o tematiki, pomembni za letošnjo festivalsko temo. Festival je odprl poseben film, narejen z metodo etnofikcije, in sicer *Čakajoč Leopolda* (*Aspettando Leopoldo*, 2016), italijanske režiserke (in matematičarke) Michele Tomasi iz Trenta. Protagonist filma je starejši gospod Otto, ki skrbi za svojo obolelo mamo in osla Leopolda, ki je pomemben element vaškega družabnega življenja. Ko bi moral ta spremljati najpomembnejši vaški praznik, sprevod sv. treh kraljev, Leopoldo nenadoma izgine ... Namišljene prigode izgubljenega osla, prepletene z resničnim življenjem vaščanov, s katerimi je avtorica živela 10 let, tvorijo nevsakdanji prikaz življenja vaščanov. Film *Marcel Taillé, pastir in mlekar* (Marcel Taillé – Une journée du travail

au buron, 2016), raziskovalni del doktorske naloge antropologa Martina Būdela, je bil naslednji film prvega festivalskega dneva. Martin je na kamero ujel zadnjo sezonsko migracijo s čredami v goratem francoskem departmaju Cantal, znanem po tradicionalnem govedu *salers*, ki je v preteklosti poletne mesece preživel na planini, a se zaradi vse večje mehanizacije in specializacije kmetijske proizvodnje s to časovno in z delovno intenzivno dejavnostjo ukvarja le še peščica kmetij, kot je na primer Marcelova. Naslednji festivalski dan je z okroglo obletnico nastanka začel starejši digitalizirani film *Naška Križnarja*, dolgoletne gonilne sile festivala. Film *Družina Ležaja* (1988) prikazuje družino, ki je živela v istoimenski srbski pravoslavni vasi v Bukovici oziroma srednji Dalmaciji. Tam so družinski člani skrbeli za velik trop ovac in koz, ki so jih pozimi pasli na Bokanjcu pri Zadru, poleti pa so se odpravili na dolgo selitev na planino Marasovec na Velebit. Krajši film o transhumantnem pašništvu na Velebitu je bil primeren uvod v novejši film s podobno tematiko, ki je nastal v najvišje ležeči vasi Lukomir (1.472 nmv.) na južnih pobočjih Bjelašnice v Bosni in Hercegovini. Film *Lukomir, moj dom* (2018) je nastajal vse od leta 2014, ko sta avtorja Manca Filak in Žiga Gorišek na Lukomirju začela snemati vsakdanje življenje starejšega para, ki preživlja poletne mesece na planini, medtem ko se v zimskem času skupaj s svojimi čredami preseli v okolico Sarajeva.

* Manca Filak, magistrica etnologije in kulturne antropologije, mlada raziskovalka, ZRC SAZU, Inštitut za slovensko narodopisje, Novi trg 2, 1000 Ljubljana; manca.filak@zrc-sazu.si.

Lukomir je ena redkih vasi, ki med jugoslovansko vojno v 90. letih ni bila požgana, zato ima prav posebno mesto v turistični ponudbi tako lokalnih kot tudi tujih turističnih agencij. Vpliv turizma na transhumantno pašništvo na Bjelašnici pa je bila raziskovalna tema Žigove magistrske naloge na Oddelku za Etnologijo in kulturno antropologijo. Z ruralnimi in s pretežno odmaknjenimi območji sta poleg turizma povezani tudi temi emigracije in praznjenja podeželja, ki smo si ju lahko ogledali v filmu Vladimira Boceva iz Makedonskega narodnega muzeja v Skopju. Film *Rose iz Zagrada* (Rose od Zagrad, 2015) prikazuje osamljeno vas v makedonski regiji Porečje z le nekaj stalnimi prebivalci. Vzporedno spoznavamo vsakdanje življenje neporočenega Roseta in vaške obrede ob prazniku sv. treh kraljev; obrede večinoma opravljajo vaščani, ki so se iz vasi odselili, a se ob prazniku vedno vračajo.

Italijanski etnolog in dokumentarist Michele Trentini se je tokrat predstavil s filmom *Portreti iz planin* (Ritratti in malga, 2015). Film prikazuje vsakdanje življenje planšarjev, ki nedaleč od znanega vinorodnega območja Prosecco iz surovega mleka izdelujejo sir. Prebivajo v majhnih poletnih kočah, ki so bile včasih značilne za celotno regijo, in so s svojim delom alternativa standardizaciji opuščanja alpskih pašnikov. Tudi zadnji film letošnjega festivala je zaznamovan z jutranjo rutino predelovanja mleka v različne mlečne izdelke. Film Mihe Pečeta *V Lazu* (2018) prikazuje interakcije majhne, a raznolike skupnosti občasnih prebivalcev, ki planino z istim imenom oživijo predvsem v

poletnih mesecih. Paša krav in koz ustvarja pestro zvočno in vizualno kuliso, medtem ko sirarska dejavnost spodbuja turistično ponudbo, ki prav tako oživlja odmaknjeno gorsko kotanjo. V filmu ima osrednjo vlogo sirar Gregor Gartner, ki ga spremljamo pri njegovem delu z govejo živino in v sirarni, spoznamo pa tudi občasne prebivalce in dolgoletne najemnike pastirskih stanov.

Letošnji festival, ki je temeljil na formi filmskega seminarja, so pozitivno sprejeli predvsem avtorji filmov, ki so imeli zaradi ustreznega razporejenega programa več časa za pogovor o svojih delih, kot tudi številni obiskovalci in mediji, ki so o njem pisali. Program in zasnova festivala pa sta omogočala tudi intenzivnejše pogovore in izmenjave izkušenj na področju vizualne etnografije v regionalnem okviru. Slovenski etnografski filmi, ki so bili premierno predstavljeni na letošnjem festivalu, pa še naprej živijo svoje življenje in se prikazujejo tudi na drugih pomembnih evropskih festivalih etnografskega filma, kot so npr. Nordic Anthropological Film Association – NAFA (Cluj-Napoca, Romunija), Society for Visual Anthropology Film Festival (San Diego, ZDA), European Association of Social Anthropologists EASA (Stockholm, Švedska) itn. Pri organizaciji dogodka so Slovenskemu etnološkemu društvu na pomoč priskočili ZRC SAZU, Inštitut za slovensko narodopisje in Slovenska nacionalna komisija za Unesco. Poimensko pa so za pripravo in izvedbo zaslužni Miha Peče, Manca Filak, Sarah Lunaček, Sašo Kuharič, Naško Križnar in Žiga Gorišek.

